

<https://doi.org/10.31392/VAN-2022.39-42.13>
УДК 321(438)(091)(092) «967/1025»

**ПОЛЬСЬКИЙ МОНАРХ БОЛЕСЛАВ I (967 – 1025 РР.)
У «ХРОНІЦІ» ГАЛЛА АНОНІМА:
ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ОБРАЗУ ІДЕАЛЬНОГО ПРАВИТЕЛЯ**

Гріщенко Владислав Дмитрович
студент магістратури,

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, м. Київ

e-mail: sleymik@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-8696-3750>

***Анотація.** У запропонованій статті, через призму авторського аналізу та завдяки систематизації матеріалів низки інформаційних джерел, було досліджено «Хроніку» польського середньовічного автора Галла Аноніма на предмет виявлення в ній деталей, що послугували формуванню образу польського монарха Болеслава I, як ідеального правителя. Для досягнення означеної мети проаналізовано описані хроністом епізоди з життя монарха, специфіку його взаємовідносин з церквою, лицарями та народом, що розгорталися на тлі соціального, політичного та духовного розвитку Польщі початку XI ст. Визначено роль символізму і біблійних сюжетів у творенні піднесеного образу Болеслава I. Встановлено, що саме мотиви лицарського благочестя і євангельських чеснот послугували основою для надання хроністом Болеславу I образу гідного християнського володаря. У контексті визначення ідеологічних спонук творення образу досконалого правителя, зроблено покликання на концепцію «ідеології консенсусу», як пояснювальну схему ефективної взаємодії васалів (еліти) та сеньйора (монарха). Наголошено на особливих стосунках Болеслава I з католицькою церквою, його шанобливому ставленню до духовенства, також відзначено підтримку кліром правителя. Продемонстровано роль дружини Болеслава I та його радників у спільному керуванні Польською державою. Відзначено внесок Галла Аноніма і його «Хроніки» у творенні самобутнього культу першого коронованого володаря Польщі. Стверджено, що образ Болеслава I мав стати об'єктом наслідування для наступних польських володарів, а його державотворча діяльність – моделлю для створення гармонійних відносин всередині країни.*

***Ключові слова:** Польща, Галл Анонім, «Хроніка», Болеслав I Хоробрий, династія, П'ясти, ментальність, образ ідеального правителя.*

Постановка проблеми. Одним з важливих аспектів дослідження розвитку середньовічної церковної історіографічної думки, особливо в плані розуміння ментальності середньовічної людини, є хроніки, які демонструють сприйняття сучасниками певних історичних персон. Католицька церква в добу Середньовіччя мала монопольний культурний вплив на інтелектуальну еліту Польщі. Вона фактично формувала стиль мислення і життя, як політичного істеблїшменту, так і суспільства загалом. З цього погляду, для розуміння та інтерпретації поглядів середньовічних церковних істориків на особу першого польського короля Болеслава I Хороброго, в якому відобразився образ ідеального правителя, важливим видається осмислення «Хроніки» Галла Аноніма.

Метою статті є аналіз поглядів автора першої польської хроніки Галла Аноніма на особу польського короля Болеслава I Хороброго в контексті формування середньовічного канону ідеального монарха, як носія християнських моралі, етики та світобачення загалом.

Історіографічний огляд. Дослідження даної проблематики здійснювалося переважно представниками центральноєвропейської та західноєвропейської науки. Аналіз особи Болеслава I яскраво представлений у соціально-історичному дослідженні польського вченого Пшемислава Вишевського [Wiszewski, 2010]. Оцінку ролі церкви у глорифікації образу Болеслава I надав угорський дослідник Габор Кланічай [Klaniczay, 1996; 2002]. Ідеологічні підстави сприйняття образу Болеслава I як ідеального правителя визначила французька дослідниця Жан Ле Регін [Régine, 2000]. Джерельна база дослідження представлена «Хронікою» Галла Аноніма [Галл Аноним, 1961], яка є основою та об'єктом дослідження.

Виклад основного матеріалу. Динамічний опис процесу розбудови Польської держави Болеславом I Хоробрим (період життя: 967 – 1025 рр.; період правління: 992 – 1025 рр.) з династії П'ястів, який залишив Галл Анонім, – автор першої польської хроніки, що датується початком XII ст., – є ключовим елементом в обговоренні джерел успіху цього правителя. Треба одразу зазначити, що поданий на сторінках твору Галла Аноніма образ Болеслава I був ідеалізований головним чином самим хроністом, для сучасників якого епоха правління першого польського короля вважалася романтизованим часом державного розквіту.

У своїй розповіді про зародження держави П'ястів Галл Анонім дуже рідко локалізує події, які він описує. Хроніст використовував ойконіми лише у разі потреби відзначення важливих для оповіді історичних місць: П'яст, що живе за межами Гнєзно, візит Оттона III до цього міста тощо. З огляду на такий підхід, Велика Польща, центром якої й було Гнєзно, фігурує у «Хроніці» як стійке ядро не лише концептуального місця тяжіння держави П'ястів, а й її військової сили. Це, своєю чергою, означало, що у творі Галла Аноніма велич Болеслава I було тісно пов'язано з історією його предків та сім'ї [Wiszewski, 2010, с. 197-198]. Співвіднесення Галлом Анонімом розповіді про витоки могутності предків Болеслава I з відповідними топографічними відомостями означало, що першого польського правителя зі статусом короля сучасникам автора «Хроніки» слід було сприймати як носія не лише його власної влади, але й спадкоємця владних повноважень всіх ранніх П'ястів, які правили на території Великої Польщі.

Опис хроністом державотворчої діяльності Болеслава I розпочинається з свідчень про військову міць правителя. У сюжеті про могутність правителя, хроніст не намагається перерахувати численні перемоги Болеслава I, а натомість відзначає наявність у складі його армії доволі значної кількості воїнів. Він визнає, що не намагався визначити чисельність військ, адже навіть не кожен «знавець арифметики міг би точно порахувати залізні ряди його воїнів», і тому лише вказав, що члени армії «були дуже хоробрими і вправними в битвах воїнами». Зрештою, обґрунтовуючи неможливість порахувати загальну кількість воїнів, Галл Анонім апелює до того, що це «праця довга і нескінченна». Хроніст відзначає основні польські міста, в яких були сформовані елітні військові загони: «Познань [...], Гнєзно [...], Влоцлавек [...], Гдечє [сучасне місто Геч]» [Галл Аноним, 1961, с. 38]. Правдоподібно автор намагався створити у читача «Хроніки» враження, що період

правління Болеслава I був «золотою добою» в історії Польщі, а тому суттєво відрізнявся від історичних подій, що мали місце після його смерті, зокрема від часів написання хроніки [Wiszewski, 2010, с. 197-198]. Ця думка знаходить докази у твердженні Галла Аноніма про те, що число воїнів під командуванням Болеслава I дорівнювала населенню сучасної для автора «Хроніки» Польщі, а також набуває ваги завдяки коментарю хроніста про те, що у Болеслава I було більше вершників в обладунках, «ніж у наш час має вся Польща щитників».

З метою створення балансу в зображенні окремих чеснот Болеслава I Галл Анонім відзначив, що «не меншою була його доблесть у шануванні духовних осіб, кажуть, що він ставився до єпископів і придворних капеланів як до рівних собі, і, що не насмілювався сидіти, якщо вони стояли». Згідно свідчень «Хроніки» Болеслав I навіть навмисно підвищив їхнє становище щодо свого власного, адже він «називав їх не інакше як господарями». Торкаючись питання поваги короля до духовенства, хроніст додав, що «Бога ж почитав з великим благочестям, святу церкву підносив і дарував їй королівські подарунки». Характеризуючи ставлення короля до сакральної сфери, як і у випадку з відзначенням його військової могутності, для Галла Аноніма найважливішим аспектом тут були особисті стосунки правителя з підлеглими людьми різних соціальних станів. Автор «Хроніки» керується схожим принципом під час характеристики й інших чеснот правителя. «Справедливість і смиренність» Болеслава I виявляється у його шанобливому ставленні до слабших членів суспільства. Це не означає, що, підтримуючи бідних, він дискримінував багатих. Ознакою «великого знання та великої досконалості» правителя був той факт, що його рішення не залежали від статусу того, хто стояв перед ним. Болеслав I ніколи не здійснював суд над феодалами за їх відсутності. Він не ставився до них гнівливо, завжди запрошував до свого столу, а на обговорення питань, які цікавили еліту, міг витратити кілька днів. Вирішальне значення для опису ідеальних взаємин правителя та його підданих мають слова Галла Аноніма про те, що Болеслав I карав винних «як батько сина». Таким чином, хроніст створив образ короля, який добре ставився до своїх воїнів і вважав духовенство рівним собі, а у відносинах з іншими підданими нагадував справедливого батька.

Галл Анонім чітко вказує на те, що Болеслав I «поважав князів та народ» [Галл Анонім, 1961, с. 38]. Важко сказати, чи виходив цей поділ на дві групи за межі основного поділу «люди при владі» та «керовані люди» [Wiszewski, 2010, с. 199]. Такий поділ співпадає з баченням ідеалу правителя, який правив у манері римського імператора. Однак важливим чинником було визначення хроністом ще однієї чітко диференційованої групи у польському суспільстві – духовенства. Всі зауваження щодо стосунків між духовенством і правителем автор помістив у частину свого твору, що стосується «мужності та благородства Болеслава Хороброго». Привілейований статус церкви стає ще зрозумілішим, коли хроніст пише про причини успіхів правителя: «Він виявляв справедливість і всіх однаково шанував, підносив матір-церкву та церковнослужителів, а також завдяки молитвам матері-церкви та заступництву її прелатів Бог підніс його чоло у славі, і завжди і в усьому йому супроводжував успіх» [Галл Анонім, 1961, с. 42].

Наголос на стабільності правління Болеслава I розкриває його подальші переваги, як правителя. Король відповідав за все коло питань, що були пов'язані з функціонуванням королівства під його владою: від забезпечення благополуччя

довіреніх йому земель до вирішення релігійних питань. Галл Анонім розвинув це твердження таким чином: «Безсторонністю і справедливістю досяг Болеслав такої великої слави та пошани; адже завдяки саме цим якостям вирости спочатку могутність і влада римлян». Примітно те, що хроніст наголошує на джерелі величчя Болеслава I: «Господь нагородив короля Болеслава такою великою доблестю, такою могутністю і тріумфом у тій мірі, в якій Він визнав доброту [самого Болеслава] і справедливість щодо самого себе і до людей». Автор не залишив і краплі сумніву в тому, що саме Бог залишався єдиним джерелом слави цього ідеального правителя. Проте возвеличував Творець Болеслава I, зважаючи на якості, які той дійсно мав [Галл Анонім, 1961, с. 39]. В часи раннього й високого Середньовіччя поряд з королівською етикою поширювалися погляди на владу правителя як на таку, що здійснюється від імені Бога. Правитель зобов'язувався зберігати мир та дотримуватися справедливості, а також мати чесноти серед яких «самовладання» займало одне з найважливіших місць. На думку франкського церковного діяча IX ст. Гінкмара Реймського, завдання правителя – вміти опанувати себе, керувати добрими, виправляти поганих. Карл Великий навчав свого сина Людовіка «добре жити й добре керувати, управляти імперією та підтримувати порядок». Таким чином, достоїнства правителя свідчили про прихильність Бога.

Для середньовічної політичної теорії «влада», з одного боку, була даною Богом, а тому уявлялася доброю й потрібною для підтримування земного й Божого ладу, з іншого, її вважали явищем гріховного стану, в межах якого Божі заповіді перебували під загрозою. Держави, згідно вчення Августина, були великими бандами грабіжників, проте вони були потрібними, допоки прагнули зберігати мир та підтримувати справедливість. Тому постійно наголошувалося на заповіді підкорятися правителю [Історія європейської ментальності, 2019, с. 445-446].

Представлений Галлом Анонімом образ Болеслава I, як досконалого правителя Польщі, був сформований у кількох сюжетах, які не були тісно пов'язані один з одним, але представляли послідовну концепцію ідеального монарха. Чи не головним елементом образу феодальної Польщі стало зображення багатства королівського двору, що мало засвідчити центральне становище правителя в соціальній ієрархії, його міць і статус арбітра у суспільних відносинах всередині держави. В цьому контексті хроніст звертає увагу на заможність «комітів і лицарів» монарха та «придворних дам». В останньому випадку він зробив це з дрібкою докору, згадавши, що вони «були настільки багато прикрашені, що їх треба було підтримувати, інакше вони впали б під вагою дорогоцінного металу». Однак, в такий спосіб, Галл Анонім показав, що Бог дарував королю «велику благодать». Багатство аристократії та лицарів було відображенням та свідченням благочестивих стосунків правителя з Богом. З цим пов'язане ще одне зауваження хроніста: «Бог обдарував його такою привабливістю і всі так хотіли його бачити, що якщо за якусь провину він відсилав когось на якийсь час від себе, то той, навіть якщо користувався повною свободою у своїх діях, допоки Болеслав не повертав йому свого попереднього місцеперебування та можливості себе бачити, вважав, що він не живе, а вмирає, і не вільний, а ув'язнений» [Галл Анонім, 1961, с. 42]. Король зображений як особа, що надавала соціальній еліті сенс життя, тож перебування у його присутності було природною метою існування останньої.

У «Хроніці» стверджується, що стосунки Болеслава I з елітою мали обопільний характер. Правитель «князів своїх, комітів та вельмож любив як братів чи синів і, зберігаючи власну гідність, шанував їх як мудрий володар» [Галл Аноним, 1961, с. 43]. Відносини між правителем та обраним колом його соратників базувалися на взаємній повазі та любові. Ставлення правителя до аристократії, як до членів власної сім'ї, поширювалося на його відносини із всім народом, який він вважав за своїх дітей [Wiszewski, 2010, с. 207]. Така модель правління також стосувалася придворної ролі королеви. Подібно до матері, яка захищає своїх дітей від заслуженого, але надміру суворого гніву батька, вона захищала тих, кого король засудив до смерті, і домоглася для них його прощення. Галл Анонім повідомляє, що в таких випадках королева, «засуджувала їх словами суворими і водночас співчутливими», після чого їм дозволялося купатися з королем у його лазні, де останній «миючись разом з ними, наставляв їх, як батько синів, нагадував їм про їхній рід», після чого тим, хто завинив перед королем, дозволяв «на їхню радість, повернутися додому». Хроніст зазначає: «Таким виявляв себе король Болеслав як щодо простого народу, так і стосовно сановників, так мудро змушував він своїх підданих і боятися себе і любити» [Галл Аноним, 1961, с. 44]. Можна зробити припущення, що така система взаємовідносин була покликана засвідчити християнські чесноти Болеслава I та його дружини, і переважно стосувалася феодальної еліти (у моделі сеньйор-васал).

Міцні зв'язки, які існували між правителем та елітою його держави мали аналогії з його відносинами з підданими нижчого соціального статусу. У той час як він забезпечив перших багатством на рівні, що відповідало їхньому соціальному становищу [Wiszewski, 2010, с. 208], другим були гарантовані умови для ведення мирного життя: «Своїх селян він не обтяжував повинностями, як пан, а, як люблячий батько, дозволяв їм жити спокійно» [Галл Аноним, 1961, с. 42].

Варто відзначити групу з дванадцяти радників, в колі яких Болеслав I проводив багато часу, а за бенкетом обговорював важливі державні справи: «Король мав дванадцять друзів-радників, з якими, а також з їхніми дружинами, він, звільнившись від усіх турбот та нарад, любив бенкетувати та веселитися і з ними дружньо обговорював таємні справи держави» [Галл Аноним, 1961, с. 43].

Існування такої елітної групи, зібраної навколо правителя, може однаково бути відлунням описаних Ейнхардом в «Житті Карла Великого» практик, елементів легенди про короля Артура або відображенням образу Христа-Царя як справедливого правителя з його дванадцятьма апостолами [Wiszewski, 2010, с. 208]. Історія про королеву та свідчення про радників мабуть не додають нічого нового до образу короля. Галл Анонім таким чином вкотре запевняє, що Болеслав I був справедливим правителем. Тож, зображений у «Хроніці» ідеальний правитель керував країною не сам, його підтримувала дружина та група із дванадцяти обраних соратників. На думку французької дослідниці Жан Ле Регін – це дуже важлива характеристика монаршого двору для західної аристократії того часу. Згідно переконань дворянства X – початку XII ст. єдиним королем, придатним для правління, був той, хто постійно звертався до них за порадою і діяв відповідно до волі своїх благородних радників. Ця, так звана, концепція «ідеології консенсусу» давала змогу дворянству і королю спільно володарювати [Régine, 2000, с. 53-55]. Не можливо сказати напевне, чи привіз цю ідею Галл Анонім зі своєї батьківщини,

або ж натрапив на неї у Польщі, однак важливим є те, що на відповідній ідеї акцентує увагу текст «Хроніки».

Завершуючи хвалебний опис співробітництва правителя з дружиною та радниками, треба знову повернутися до вже згаданого тексту: «Король Болеслав [...] так мудро змушував своїх підданих і боятися себе і любити». Свідченням цього були прояви його щедрості, за словами Галла Аноніма – «достаток столу». Хроніст говорить про «сорок великих (дворянських) столів [...] (та певну кількість другорядних) маленьких» [Галл Аноним, 1961, с. 44]. Потрібно розуміти контекст символізму числа «40», яке, відповідає кількості днів у Великому пості та вказує на найважливіший сакральний період прояву християнських чеснот, насамперед помірності. Тобто, Болеслав I знову показаний тут як правитель, який гідно дбає про своїх васалів, але також не забуває і про інших своїх підданих, нижчого соціального статусу. Очевидно автор хотів показати, що ідеальний правитель повинен не тільки бути багатим, але й правильно використовувати це багатство, передусім для забезпечення благополуччя своїх підданих способом, гідним володаря. Як бачимо, хроніст надав образу Болеслава I дві християнські лицарські чесноти – помірність та щедрість, що мали неабияке сакральне значення у європейській християнській етиці і світобаченні феодального благочестивого володаря.

Творячи образ ідеального правителя, Галл Анонім виокремлює чесноти і риси характеру Болеслава I у контексті опису відносин короля з польськими та іноземними лицарями: «Болеслав мав великі багатства і багато доблесних лицарів [...], більше, ніж якийсь інший король, він, однак, завжди скаржився, що йому не вистачає саме лише одних лицарів. [...] І всякий хоробрий новачок під час проходження в нього військової служби отримував схвалення і називався не [тільки] лицарем, а сином короля; і якщо він чув, що якийсь із лицарів не має коня чи чогось іншого, він давав йому необмежену кількість подарунків, а з присутніми жартував так: “Якби я міг урятувати від смерті хороброго лицаря своїм багатством так, як я можу подолати його бідність і допомогти в його нещасті своїми коштами, я б цю жадібну смерть задарував будь-яким багатством, щоб зберегти у війнстві такого сміливця”» [Галл Аноним, 1961, с. 45]. Таким чином, у представленому хроністом місці знову постає тема правителя як щедрого дарувальника, що більше дбає про своїх підданих, ніж про багатство. Це також стосується людей, які прийшли ззовні – «всякий хоробрий новачок», – а не лише жителів країни, якими керує король. Галл Анонім, будучи в Польщі іноземним гостем, мабуть, зробив відповідне зауваження не випадково. Це була остання згадка про Болеслава I, яку хроніст вважав за потрібне залишити безпосередньо перед описом смерті правителя.

Аналіз «Хроніки», дозволяє зрозуміти, що хроніст не залишає у читача жодних сумнівів у тому, чому він вирішив досить докладно розповісти про короля: «Така була слава Болеслава, гідна пам'яті, така велика його чеснота, що нехай його історія буде прочитана для наслідування його наступникам». Тут Галл Анонім зауважує свою ціль, він представляє образ Болеслава I, як ідеальну модель правителя, що на неї мали орієнтуватися всі інші правителі Польщі: «Таким чином, його наступники повинні наслідувати добродісний приклад такої великої людини, щоб мати цінності, що дозволяють їм досягти такої слави і влади». Зазначимо, однак, що хроніст не стверджував, що подані у його творі зауваження стосувалися лише

нащадків Болеслава I та обмежувалися виключно членами династії П'ястів. Слово «наступники» може бути застосовано як щодо членів родини правителя, так і до тих, хто успадкував від нього королівський титул, тим паче, що Галл Анонім наголошує на універсальності чеснот Болеслава I: «Хто хоче отримати таку славу після смерті, нехай, поки він живий, отримає рівну нагороду [за] свої чесноти [...] якщо хтось спробує бути рівним Болеславу [за допомогою поминання] написом, присвяченим [його] пам'яті, нехай він докладе всіх зусиль, щоб зробити своє життя ідентичним за формою гідною життя [Болеслава]».

У «Хроніці» Галла Аноніма Болеслав I зображений не просто ідеальним правителем, а героєм, гідним суспільної пам'яті. Одразу після вищезгаданого заклик до наступників Болеслава I відповідати його діям, Галл Анонім відзначає: «Коли життя буде прикрашене благородними звичаями, тоді чеснота [засвідчена] військовими подвигами буде гідна пам'яті». Ця теза пояснює ту увагу, яку Галл Анонім приділяє діям монарха, які доповнюють його воєнні успіхи. Згідно поглядів автора «Хроніки» бойової доблесті було замало, щоб заслужити отримані Болеславом дари. Сила та слава Болеслава I були особливими дарами Бога, оскільки Творець «збільшив для нього благодать» і «поставив його попереду великої кількості королів та князів». Проте зробив це Всевишній не просто так. Це сталося насамперед тому, що Болеслав I «любив Бога понад усіх і всього, і від свого народу, як батько від своїх синів, він був щедро забезпечений достатком любові». Таким чином, саме його особисті якості у поєднанні з повагою до Бога надали мешканцям королівства гарантію життя в суспільстві, повному гармонії, в якому правитель та піддані надавали один одному послуги. Результатом тієї любові, яку мали піддані Болеслава I, було те, що «[...] архієпископи, єпископи, настоятелі, ченці та клірики старанно включали його у свої молитви до Бога». У свою чергу світські піддані короля, «князі, графи та інші чиновники благали [Бога], щоб він завжди був переможцем і залишився живим» [Галл Анонім, 1961, с. 46]. Їх підтримка Болеслава I обмежувалася земними і минущими справами, тоді як духовенство займалося питаннями, що стосуються вічності. Подібно до того, як аристократія могла підтримати свого правителя силою зброї, щоб їхнє прохання могло бути реалізовано, так і своїми молитвами духовенство воліло отримати прихильність Бога, щоб він обдарував їх правителя своєю милістю [Wiszewski, 2010, с. 211-212].

На думку Галла Аноніма, Болеслав I був обдарований благодаттю Творця. Галл Анонім постійно апелює до християнських чеснот правителя, спираючись на його близькі стосунки з Богом, який навіть під кінець життя короля трохи надав йому своїх знань у тій формі, які були доступні людині. Про це свідчить дароване Болеславу I пророче видіння, яке він, перебуваючи на смертному одрі, побачив «немов у дзеркалі». Покликання Галла Аноніма на 12 вірш 13 глави Першого послання святого апостола Павла до Коринтян у даному випадку мало привернути увагу читача до Бога як єдиного джерела таких видінь. Зміст пророцтва автор «Хроніки» повідомив читачам, вклавши до уст Болеслава I слова: «Я бачу вигнану королівську династію, яка безцільно блукає і просить милосердя у ворогів, яких я розтоптав ногами» [Галл Анонім 1961, с. 47]. Пророцтво засвідчило негаразди, які згодом спіткали наступника Болеслава I – Мешка II [Wiszewski, 2010, с. 212].

Чи можемо ми ризикнути зробити припущення, що на початку XII ст. Болеслав I міг бути, на думку польського кліру (який був джерелом знань

Галла Аноніма), кандидатом на звання святого П'яста – покровителя Польщі? Опис історії Болеслава I Галлом Анонімом нагадує «Житіє» святого, а комплекс чеснот, якими його наділив автор, відповідає тому, як хроністи описували святого монаха, правителя і т. д. [Wiszewski, 2010, с. 212]. В цьому контексті, доволі цікавою видається думка угорського дослідника-медієвіста Г. Кланічая, який зазначає, що друга половина X ст. була періодом формування так званого «кола оттоніанців» – в родині правителів Священної Римської імперії сформувався культ святості правлячої сім'ї. Багато володарів і осіб, які їх оточували, невдовзі після смерті розпочалися вважатися церквою святими або благословенними Богом. Незабаром дана практика набула розповсюдження всередині інших європейських країн. Зважаючи на сказане, правдоподібно, що Болеслав I міг бути теж зарахований до категорії святих правителів, але не як мученик за віру (подібно до синів Володимира Великого – Бориса і Гліба) [Klaniczay, 1996, с. 35-38], а як один із її поширювачів і втілювачів багатьох лицарських чеснот. Що стосується чеснот Болеслава I, які були нерозривно пов'язані з його турботою про церкву і забезпеченням соціальної справедливості, володаря цілком можна було зарахувати до лику святих у категорії «справедливих королів» [Klaniczay, 1996, с. 47-49; 57-58].

Зараз ми можемо вважати присвячену Болеславу I частину «Хроніки» основою традиції пошанування правителя як святого. Творенню відповідного образу монарха могло сприяти культивування практик шанобливого переповідання історії його життя церковними ієрархами. Американський медієвіст С. Джагер припускає, що саме серед єпископів, які співпрацювали зі Священною Римською імперією у період правління оттоніанців, сформувався дух «поштивості», а разом з ним і тісна підтримка правителя, особливого в сфері церковної історіографії [Jaeger, 1985, с. 33-35; 36-37]. Створення послідовниками цієї традиції образу володаря, який своїми діями здійснював волю Бога, було б передбачуваною тенденцією. Проте сформований Галлом Анонімом портрет Болеслава I – це, все ж, щось середнє між образом короля-аскета і короля-воїна [Klaniczay, 2002 с. 155-159].

Висновки. Таким чином, Галлу Аноніму в «Хроніці» вдалося створити образ Болеслава I, як ідеального правителя польської феодальної держави. «Хроніка» започаткувала традицію особливого шанування Болеслава I, що зрештою призвело до створення самотнього культу першого польського короля. Сконструйований Галлом Анонімом портрет Болеслава I мав стати об'єктом наслідування для наступних польських володарів, а його підходи до управління державою – моделлю для постання гармонійних відносин всередині країни.

Список використаних джерел та літератури

- Галл Аноним, 1961. *Хроника и деяния князей или правителей польских*, Москва: Издательство Академии Наук СССР, 172.
- Історія європейської ментальності, 2019, Львів: Літопис, 632.
- Jaeger, C. S., 1985. *The origins of courtliness: Civilizing trends and the formation of courtly ideals, 939 – 1210*, Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 326 p.
- Klaniczay, G., 2002. *Holy Rulers and Blessed Princesses, Dynastic Cults in Medieval Central Europe*, Cambridge: Cambridge University Press, 155-159.
- Klaniczay, G., 1996. *Rex iustus: Le saint fondateur de la royauté chrétienne, Cahiers d'Études hongroises*, 8, 35-38.
- Régine, L. J., 2000. *Continuity and change in the tenth-century nobility, Nobles and Nobility in Medieval Europe. Concepts, Origins and Transformations*, Woodbridge: The Boydell Press, 53-68.

Wiszewski, P., 2010. *Domus Boleslai: values and social identity in dynastic traditions of medieval Poland (966 – 1138)*, Leiden: Brill, 637.

References

Gall Anonim, 1961. *Hronika i deyaniya knyazej ili pravitelej polskih [Chronicle and deeds of princes or rulers of Poland]*, Moskva: Izdatelstvo Akademii Nauk SSSR, 172. [in Russian].

Istoriia yevropeiskoi mentalnosti [The history of the European mentality], 2019. Lviv: Litopys, 632. [in Ukrainian].

Jaeger, C. S., 1985. *The origins of courtliness: Civilizing trends and the formation of courtly ideals, 939 – 1210*, Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 326 p. [in English].

Klaniczay, G., 2002. Holy Rulers and Blessed Princesses, *Dynastic Cults in Medieval Central Europe*, Cambridge: Cambridge University Press, 155-159. [in English].

Klaniczay, G., 1996. Rex iustus: Le saint fondateur de la royauté chrétienne [Rex iustus: The holy founder of Christian royalty], *Cahiers d'Études hongroises*, 8, 35-38. [in French].

Régine, L. J., 2000. Continuity and change in the tenth-century nobility, *Nobles and Nobility in Medieval Europe. Concepts, Origins and Transformations*, Woodbridge: The Boydell Press, 53-68. [in English].

Wiszewski, P., 2010. *Domus Boleslai: values and social identity in dynastic traditions of medieval Poland (966 – 1138)*, Leiden: Brill, 637. [in English].

THE POLISH MONARCH BOLESŁAW I (967 – 1025) IN THE “CHRONICLE” OF GALLUS ANONYMOUS: INTERPRETATION OF THE IMAGE OF THE IDEAL RULER

Vladyslav Hrishchenko

Student,

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv

Abstract. In the proposed article, through the prism of the author's analysis and thanks to the systematization the materials of a number of information sources, the "Chronicle" of the Polish medieval author Gallus Anonymus was investigated in order to identify details which served to form the image of the Polish monarch Bolesław I as an ideal ruler. To achieve this goal, were analyzed the episodes from the monarch's life described by the chronicler, the specifics of his relationship with the church, knights and the people, which unfolded at the background of the social, political and spiritual development of Poland at the beginning of the 11th century. The role of symbolism and biblical plots in the creation of the exalted image of Bolesław I was determined. It was established that precisely the motives of knightly piety and evangelical virtues served as the basis for the chronicler to give Bolesław I the image of a worthy Christian ruler. In the context of determining the ideological motivations for creating the image of a perfect ruler, the concept of "consensus ideology" is called upon as an explanatory scheme for the effective interaction of vassals (elite) and the lord (monarch). Bolesław is special relationship with the Catholic Church, his respectful attitude to the clergy, and the support of the ruler's clergy were also noted. The role of the wife of Bolesław I and his advisers in the joint management of the Polish state is demonstrated. The contribution of Gallus Anonymus and his "Chronicles" in the creation of the original cult of the first crowned ruler of Poland is noted. It is asserted that the image of Bolesław I was supposed to be an object of imitation for subsequent Polish rulers, and his state-building activity was a model for creating harmonious relations within the country.

Key words: Poland, Gallus Anonymus, «Chronicle», Bolesław I the Brave, dynasty, Piast, mentality, image of the ideal ruler.